

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างบทบรรณาธิการหนังสือพิมพ์

ความคิดเห็นสื่อมวลชน

บทบรรณาธิการเชิงลบ

เรื่องที่ 1

วันนี้ ผลจากการฉ้อราษฎร์บังหลวงที่เป็นการสมคบกันสร้างโอกาสระหว่างนักเล่นการเมือง กับข้าราชการ และพ่อค้านักธุรกิจ ปรากฏชัดเจนขึ้นเรื่อยๆ และมีปริมาณการโกงรัฐโกงราษฎร์กันโตขึ้นเรื่อยๆ แสดงความเหิมเกริมชนิดไม่เห็นประชาชนผู้เสียภาษี ที่เป็นเงินงบประมาณให้โกงกินอยู่ในสายตา ยิ่งไม่เห็นว่ายานาจารรัฐจะสามารถยื่นมือเข้าไปถึงตัว ซึ่งทำให้รัฐสูญเสียสมรรถภาพในการพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรม เท่ากับประชาชนเสียสิ่งอันพึงมีพึงได้จากเงินภาษีของตัวเอง ที่ให้รัฐเป็นผู้จัดการในฐานะตัวแทน บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้เท่าทันกับความปั่นป่วนของโลก ดังกรณีเรื่องของกรมเจ้าท่าที่อาจสูญเงินนับพันล้านบาท หรือกรณีทางด่วนที่เป็นโอกาสให้เอกชนเรียกค่าเสียหายได้มหาศาลถึงกว่าหกพันล้านบาท ล้วนแสดงถึงความหย่อนประสิทธิภาพอย่างรุนแรง ทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายข้าราชการอย่างน่าวิตกต่ออนาคต

การที่สภาผู้แทนราษฎรถูกกล่าวหาว่าเป็นสภาอาชีพเสริม ก็ให้ภาพชัดเจนว่าประชาชนเห็นสถานนี้หรือบรรดาตัวแทนของพวกเขาเป็นอย่างไร ไม่ว่าจะพูดกันโดยสำนวนว่าที่ไหนก็มีทั้งคนดีและคนไม่ดี แต่สภาผู้แทนราษฎรอาจเป็นข้อยกเว้นหนึ่ง ที่นำสำนวนนี้มาใช้เหมือนตัวอย่างทั่วไปไม่ได้ เพราะสภาผู้แทนราษฎรเป็นสถานที่ซึ่งสร้างสรรค์ความสงบสุขให้แก่ประชาชนอย่างเสมอหน้ากัน ต้องมีคนดีล้วนๆ แม้อาจไม่มีคนดีบ้างแต่ต้องถูกคนดีๆ ที่มีกลิ่นให้กลายไปหมด ดังเราจะได้ว่าสภาผู้แทนไม่ดีจากสถานการณ์ภายนอกประเทศน้อยมาก แต่ในประเทศเราสภาพอันทรงเกียรติที่ทุกคนพร่ำออกจากปาก กลายเป็นสภาอาชีพเสริมไปได้ ย่อมเห็นได้ชัดว่าสถานะของสภาผู้แทนไทยตกต่ำขนาดไหนในสายตาประชาชนของพวกเขาเอง คนดีที่มีอยู่บ้างจึงต้องช่วยกันเรียกร้องศรัทธากลับคืนมา ด้วยการทำให้สภามีความหมายตรงกับหน้าที่

การฉ้อราษฎร์บังหลวงในปัจจุบัน มิใช่เพียงแปรการพัฒนาไปอยู่ในรูปธรรมที่เป็นวัตถุ ถนนสะพาน อาคาร ฯลฯ อย่างที่มักทำกันเป็นโครงการ ให้งวงขวานว่าเครื่องมือที่มิบริษัทรับเหมามาประมูลหักเปอร์เซ็นต์กันไป แต่ก้าวไปถึงระดับนโยบาย ที่ทำกันเอง ตรวจสอบกันเอง ใช้งบประมาณแต่ละเรื่องแต่ละคราวมหาศาล หากประโยชน์ที่ได้รับกลับตกไม่ถึงประชาชนสักเท่าไร การฉ้อราษฎร์บังหลวงในแต่ละปีงบประมาณ จึงนอกจากจะทำให้บ้านเมืองถอยหลังเข้า

คลองแล้ว ยังทำให้ประชาชนหมดโอกาสเรียนรู้ ที่จะก้าวไปทันๆ โลก ในยุคสมัยที่มีการแข่งขันกันสูงนี้ได้ ลองคิดว่างบประมาณแต่ละปีที่จะพัฒนาให้พลเมืองเจริญเติบโตไปคราวละสามปี ห้าปี ที่หากพร่องไปทุกปี คิดต่อกันนับสิบๆ ปี จะเท่ากับประชาชนล้าหลังบ้านเมืองอื่นเขาขนาดไหน ต้องนับกันเป็นชั่วอายุคนทีเดียว นี่คือการเลวร้ายอย่างถึงที่สุดของการฉ้อราษฎร์บังหลวง

ในสภาพที่บ้านเมืองถูกระงับจากปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งรัฐบาลต้องแก้ไขปัญหานี้เฉพาะหน้า แต่ถ้าไม่มีการวางแผนระยะยาวให้บ้านเมืองอยู่ได้อย่างจริงจัง ขณะที่ปัญหาลังคมรุ่มรวยเป็นวัฏพินหลัก ทั้งอาชญากรรมและคนรุ่นใหม่ซึ่งไม่มีทิศทาง ที่ไม่น้อย มัวเมาไปกับเหล้ายาและสำส่อนกับกามารมณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไม่ปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวงที่เป็นมะเร็งร้ายอย่างถึงที่สุด นอกจากปัญหาที่ดำรงอยู่จะไม่ถูกแก้ไข และกลับพอกพูนขึ้นแล้ว การมีอยู่ของปัญหานั้นเองฟุ้งถึงการไร้สมรรถภาพของสภา ที่จะนำประเทศให้ผ่านภาวะวิกฤตไปสู่การพัฒนาในด้านอื่นๆ ที่ยังไม่เคยทำได้ จึงจำเป็นอยู่เองที่ประชาชนเจ้าของประเทศ จะต้องจับตาอย่างจริงจัง ต่อการทำงานของบรรดาดัวแทน ผู้ที่ทำให้สภาของประชาชนกลายเป็นนามอันน่าละอาย ของเหล่าทากปลิงที่ฉวยโอกาสทางการเมือง สูดเลือดเข้าปากท้องตัวเองเท่านั้น (กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์มติชน, 2545 กท: 2)

เรื่องที่ 2

มีความเห็นที่แตกต่างกันอย่างมากสำหรับการแปรสัญญาสัมปทานกิจการโทรคมนาคม ตามกรอบการศึกษาของสถาบันทรัพยากรพลังงานปัญหาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้บริษัทเอกชนคู่สัญญายุติการจ่ายรายได้ให้แก่รัฐในปี 2549 และคณะกรรมการกำกับนโยบายรัฐวิสาหกิจ (กนร.) มีมติรับทราบ โดยผู้ที่ออกมาให้ความเห็นแย้งที่เป็นหลักคือ กลุ่มนักวิชาการที่ลงชื่อกันกว่า 200 คน จาก 15 สถาบัน คัดค้านการแปรสัญญาสัมปทาน รวมทั้งองค์กรประชาธิปไตยก็มีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มนักวิชาการ

ความเห็นที่แตกต่างกันนี้คงไม่จบลงง่ายๆ เพราะในเมื่อยังไม่มีข้อยุติที่จำเป็นจะต้องพูดคุยกันต่อไป และแม้แต่มีข้อยุติแล้ว หากข้อยุตินั้นยังเป็นที่ข้องใจอยู่ก็ต้องพูดคุยกันอีก เหตุผลของสถาบันทรัพยากรพลังงานแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็อาจจะรับฟังได้โดยสาระสำคัญคือ เพื่อเป็นการรองรับการเปิดเสรีกิจการโทรคมนาคมในปี 2549 รวมทั้งการอยู่ภายใต้กฎหมายใหม่ของคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) ซึ่งเป็นองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระมีหน้าที่จัดสรรคลื่นและกำกับดูแลการประกอบกิจการ ส่งผลให้บริษัทเอกชนจ่ายค่าสัมปทานแก่รัฐไป

จนถึงปี 2549 หลังจากนั้นไม่ต้องจ่ายตลอดอายุสัญญาที่เหลือ แต่ฝ่ายคัดค้านก็มองว่า การทำเช่นนี้เท่ากับเอื้อประโยชน์ต่อบริษัทเอกชนให้ร่ำรวยมากขึ้นไปอีก ทั้งๆ ที่รัฐควรจะได้ค่าสัมปทานเพื่อนำรายได้ไปพัฒนาประเทศได้อีกมาก

ว่าไปแล้วเหตุผลก็มีด้วยกันทั้งสองฝ่าย เพียงแต่ฝ่ายไหนจะเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด หากนำผู้เกี่ยวข้องกับกิจการ โทรคมนาคมมาพิจารณาจะพบว่า มีสามฝ่าย ฝ่ายแรกคือบริษัทเอกชน ฝ่ายที่สอง คือรัฐ ฝ่ายที่สาม คือประชาชนที่ใช้บริการและไม่ได้ใช้บริการ โทรศัพท์มือถือ เป็นธรรมดาที่ฝ่ายแรกย่อมอยากลดรายจ่ายจากค่าสัมปทานที่เคยให้กับรัฐตามสัญญาคือ 25 เปอร์เซ็นต์ ว่าไปแล้วก็ค่อนข้างสูง ฝ่ายที่สอง ย่อมต้องการซื้อโทรศัพท์มือถือในราคาถูกและไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมมากเกินไป ซึ่งแต่เดิมต้องเสียถึงเดือนละ 500 บาท ทั้งๆ ที่การใช้โทรศัพท์เดือนหนึ่งอาจเสียแค่ 200-300 บาทเท่านั้น เมื่อรวมแล้วเดือนหนึ่งต้องเสียเกือบ 1,000 บาท ส่วนฝ่ายรัฐ ปรากฏว่าองค์การโทรศัพท์ฯและการสื่อสารฯก็ได้ค่าสัมปทานไปจำนวนมาก

สิ่งที่ถูกหยิบยกขึ้นมาพูดจาเป็นประเด็นก็คือ การที่ผู้บริหารประเทศระดับนโยบาย คือรัฐมนตรีหลายคนประกอบธุรกิจด้านกิจการ โทรคมนาคม การแปรสัญญาสัมปทานที่ไม่ต้องจ่ายค่าสัมปทานตั้งแต่ปี 2549 เป็นต้น ไปย่อมเกิดประโยชน์กับบริษัทของตน จึงสร้างความคลงแคลงใจให้กับประชาชนว่า คนเหล่านี้เข้ามามีตำแหน่งทางการเมืองเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติหรือของบริษัทตัวเองกันแน่ ประเด็นต่อมา รัฐที่ว่านี้ควรจะเปลี่ยนจากองค์การโทรศัพท์ฯ และการสื่อสารฯ ไปเป็นกระทรวงการคลังที่สมควรได้รับค่าสัมปทานจากบริษัทเอกชน ประเด็นที่สาม จะคิดคำนวณอย่างไรในเรื่องการจ่ายค่าสัมปทานเพื่อที่จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนผู้ใช้บริการ โทรศัพท์มือถือไม่ต้องซื้อโทรศัพท์มือถือแพงเกินไป การจ่ายค่าโทรศัพท์และค่าธรรมเนียมรายเดือนไม่แพงเกินไปจนกระทบต่อรายได้ ส่วนบริษัทเอกชนที่ทำธุรกิจก็ไม่ควรมีผลกำไรจนผิดปกติ รัฐควรจะต้องถือหลักการเดียวกันเพื่อให้ทุกฝ่ายอยู่ได้อย่างปกติสุข

เนื่องจากกิจการ โทรคมนาคมเป็นธุรกิจวงเงินมากมายมหาศาลมีความละเอียดซับซ้อนในการดำเนินธุรกิจ การหาข้อสรุปในเรื่องนี้จึงไม่ใช่ให้แต่ละฝ่ายออกมาโต้แย้งผ่านสื่อมวลชนเท่านั้น แต่ควรจะมีการศึกษาวิจัยโดยสถาบันที่เป็นกลาง ขณะเดียวกัน ก็ทำเรื่องนี้ให้เป็นประเด็นสาธารณะสร้างความเข้าใจกับประชาชน ข้อเสนอของนักวิชาการที่เชิญ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี และเป็นเจ้าของบริษัทโทรศัพท์มือถือรายใหญ่มาแสดงข้อมูลและเหตุผลกับนักวิชาการเป็นข้อเสนอที่ไม่ควรจะถูกปฏิเสธ พ.ต.ท.ทักษิณควรรับรู้แม้รัฐบาลจะเป็นความหวังของประชาชนในการแก้ไขปัญหา แต่ความเป็นนักธุรกิจก็สร้างความคลงแคลงใจให้กับประชาชนบางส่วนไม่มากก็

น้อย ยังมีการพูดกันถึงเรื่อง “การคอร์รัปชันทางนโยบาย” ที่ผู้มีอำนาจผลักดันนโยบายที่เอื้อประโยชน์กับตนเองและหมู่คณะออกมาบังคับใช้ยังเกิดผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือต่อผู้มีอำนาจ (กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์มติชน, 2545ค: 2)

เรื่องที่ 3

รัฐบาลนี้ นอกจากจะประกาศสงครามกับความยากจน และต่อต้านยาเสพติดแล้ว ยังได้ประกาศสงครามปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวง เป็นภารกิจสำคัญเร่งด่วนด้วย แต่ 1 ปีที่บริหารบ้านเมือง ผลงานการปราบปรามคอร์รัปชันยังน่าผิดหวัง เพิ่งจะแสดงท่าทีเอาจริงเอาจังเป็นครั้งแรกก็เรื่องที่มีการทางพิเศษแห่งประเทศไทย (กทพ.) จะต้องเสียค่าโง่ให้เอกชน 6,200 ล้านบาท

รัฐบาลแสดงความกระหึ้นกระหือรือมาตั้งแต่ต้น เสมือนหนึ่งฉลามได้กลิ่น “เลือด” เมื่อทราบว่สัญญาการก่อสร้างทางด่วนที่อื้อฉาว ทำกันสมัยที่พรรคประชาธิปัตย์เป็นรัฐบาล จึงรีบตั้งคณะกรรมการสอบสวนและทำงานด้วยความรวดเร็วจนเกือบจะสรุปได้แล้วว่าจะสั่งฟันใครบ้าง จึงหวังว่ารัฐบาลจะเอาจริงกับเรื่องนี้ แต่จะต้องฟันทุกคนโดยไม่เลือกหน้า และไม่เป็นมวยล้มต้มคนดู

เพื่อความเป็นธรรม ต้องยอมรับว่ารัฐบาลนี้ก็แสดงความกระตือรือร้นเช่นเดียวกันในการสอบสวนองค์การปฏิรูประบบสถาบันการเงิน หรือ ปรส. โดยเฉพาะการขายทรัพย์สิน ซึ่งมีเสียงโจมตีว่าทำให้รัฐเสียหายหลายแสนล้านบาท บังเอิญ ปรส.ก็ตั้งขึ้นในรัฐบาลก่อนแบบสัญญาทางด่วน แต่มีเสียงดังเรื่องความน่าเชื่อถือของคณะกรรมการสอบสวน เพราะบางคนฟันธงไว้ล่วงหน้า

แต่สิ่งที่น่าผิดหวังก็คือ รัฐบาลไม่ได้สนใจเรื่องในทำนองเดียวกัน โดยเฉพาะเรื่องที่พาดพิงถึงคนในรัฐบาลชุดนี้ ไม่ว่าจะเป็นการสอบสวนทรัพย์สินของอดีตผู้นำคณะ รสช. ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นประธาน เช่นเดียวกับเรื่องค่าโง่ทางด่วน แต่การสอบสวนทรัพย์สินอดีตผู้นำ รสช. ซึ่งทำก่อนเรื่องค่าโง่ทางด่วนหลายเดือน กลับเงียบหายไปเสียเฉยๆ ไม่มีแม้แต่คำชี้แจงชาวบ้าน

เช่นเดียวกับกรณีที่ดินสนามกอล์ฟอัลไพน์ แม้คณะกรรมการกฤษฎีกาจะชี้ขาดมาเป็นเวลาแรมปีว่าเป็นที่ธรณีสงฆ์ชัดเจน แต่รัฐบาลนี้ก็ยังมัวทำที่ยึกยัก ไม่กล้าฟันธงว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร

ทั้งๆ ที่เป็นเรื่องใหญ่ ถ้ากรมที่ดินสั่งเพิกถอนเอกสารสิทธิรัฐก็อาจโดนฟ้องเรียกค่าไถ่ไม่น้อยกว่า 6 พันล้าน เช่นเดียวกับทางด่วน แต่ที่ล่าช้าเพราะพัวพันถึงคนใหญ่คนโตของพรรครัฐบาลหรืออย่างไร?

ยังมีเรื่องอื่นๆ อีกมาก ยิ่งนานวันก็ยิ่ง “โผล่หาง” ให้เห็นเป็นระยะ ไม่ว่าจะเป็นการรื้อนโยบายส่งเสริมการลงทุนใหม่ และมีเสียงวิจารณ์ตามมาว่าเป็นการเอื้อประโยชน์แก่รถยนต์บางยี่ห้อ รวมทั้งรัฐมนตรีและญาติมิตร หรือข่าวใหม่ล่าสุดที่ระบุว่า ปตท.จัดสรรหุ้นให้พี่ชายรัฐมนตรีอุตสาหกรรมและเลขาธิการพรรคไทยรักไทยเป็นอันดับ 1 รองลงไปคือรองหัวหน้าพรรคไทยรักไทย

นี่คือเบื้องหลังข่าว ปตท.ขายหุ้นหมดในชั่วพริบตา แม้แต่ชาวบ้านนับร้อยนับพันที่แห่ไปนอนรอจองก็ซื้อไม่ได้ ใช่หรือไม่ใช่? เรื่องทำนองนี้ รัฐบาลสนใจแม้แต่จะสอบสวนแบบทางด่วน หรือ ประส.หรือไม่ โดยไม่ต้องพูดถึงเรื่องที่พาดพิงถึงหัวหน้ารัฐบาลโดยตรงไม่ว่าจะเป็นภานิชบริษัทของครอบครัว หรือการแปรสัญญาโทรคมนาคม ถ้าถือว่าไม่ใช่การคอร์รัปชันหรือยุคใครยุคมันก็แล้วกัน ไป (กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 2545ท: 3)

เรื่องที่ 4

ขณะนี้เมื่อเสียงวิพากษ์วิจารณ์ทิศทางการทำงานของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ดังหนาหูขึ้นทุกวันว่ากำลังเดินถูกทิศทางจริงหรือไม่อย่างไร ทั้งในเรื่องเศรษฐกิจการเมืองและสังคม โดยมีการแสดงความเห็นว่าสิ่งที่รัฐบาลกำลังทำหรือพยายามจะทำได้เป็นไปอย่างที่รัฐบาลได้ให้สัญญาประชาคมไว้นับแต่วันแรกที่เข้ามาบริหารงานประเทศ นั่นคือการแก้ไขปัญหาความยากจน การขจัดยาเสพติดและการปราบปรามทุจริตคอร์รัปชัน

ในเรื่องการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจนั้นรัฐบาลเคยโอ้อวดว่าทำให้เศรษฐกิจไทยดีขึ้นดีเกินจนกระทั่งสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือของต่างประเทศปรับเรตติ้งดีขึ้น แต่เมื่อเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่า ตัวเลขเศรษฐกิจที่ปรากฏอยู่เบื้องหน้าจะเป็นภาพลวงตาเหมือนที่เคยเกิดขึ้นในอดีตก่อนเศรษฐกิจไทยล่มสลายในปี 2540 หมายถึงว่า เศรษฐกิจในขณะนี้ไม่ได้ดีขึ้นจริงดังที่รัฐบาลพยายามหวานล่อมให้ประชาชนเชื่อกันอย่างนั้น

มีเหตุชี้ให้เห็นว่าเศรษฐกิจยังอยู่ในภาวะเสี่ยงอันตราย นั่นคือหนี้ไม่ก่อให้เกิดรายได้หรือเอ็นพีแอลที่ยังค้างอยู่ในสถาบันการเงินธนาคารเป็นจำนวนถึง 2 ล้านล้านบาท ซึ่งไม่มีทีท่าว่าจะ

ลดลงแต่อย่างใด มีหน้าซ้ำยังมีสัญญาณส่อว่าหนี้เน่าใหม่ๆ ไหลตามมาสมทบอีกเป็นระลอกๆ ส่วนมาตรการแก้ปัญหาเศรษฐกิจที่รัฐบาลนำออกมาใช้ช่วงสองปีที่ผ่านมาคนยากจนในชนบทไม่ได้รับอานิสงส์ ตรงกันข้ามกลับเห็นว่ามาตรการส่วนใหญ่รัฐบาลชุดนี้ทำเพื่อคนชั้นกลางและคนรวยแล้วเท่านั้นเอง

ในเรื่องของปัญหาเสพติดซึ่งรัฐบาลประกาศใช้ชัดเจนต้องปราบให้เด็ดขาดราบคาบ แต่ตัวเลขผู้ติดยาเสพติดปรากฏออกมาว่ามีเยาวชนติดยาเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนนับล้านคน ขณะเดียวกัน ขบวนการค้ายาเสพติดแพร่ขยายเครือข่ายอย่างน่ากลัว โดยซึมลึกไปถึงกลุ่มเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา บางแห่งใช้เฮโรอีนต์ขายยานรกที่เป็นถึงครูบาอาจารย์ นักวิชาการ บางคนถึงกับตั้งคำถามนี้เป็นความสำเร็จของรัฐบาลหรือไม่

เมื่อหันมามองเรื่องการปราบปรามทุจริตคอร์รัปชัน มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ดังแข็งแรงแว่า รัฐบาลทำเรื่องนี้อย่างฉาบฉวย ดังจะเห็นจากกรณี “เรือบูดเอลลิคอตต์” ในข้อเท็จจริงแล้ว คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ได้มีมติให้ลงโทษวินัยร้ายแรงกับข้าราชการกรมเจ้าท่า (ชื่อเดิม) แต่กระทรวงคมนาคม ในฐานะผู้บังคับบัญชาข้าราชการกรมเจ้าท่ากลับยอมตี ป.ป.ช. ไว้เป็นเวลานานกว่าหนึ่งเดือน โดยที่รัฐบาลกลับนิ่งเฉยจนกระทั่ง ป.ป.ช. ทนเห็นพฤติกรรมดังกล่าวไม่ไหว ต้องออกมติเพิ่มใหม่ระบุผู้บังคับบัญชากระทรวงคมนาคมกระทำผิดกฎหมาย ป.ป.ช. ที่ไม่มีคำสั่งลงโทษข้าราชการกรมเจ้าท่าภายใน 30 วัน ตามกรอบเวลาที่กำหนดไว้ และแรงบีบจากสังคมทำให้กระทรวงคมนาคมต้องสั่งลงโทษในเวลาต่อมา

กรณีล่าสุดในโครงการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผลการสืบสวนข้อเท็จจริงเบื้องต้นปรากฏออกมาแล้ว ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำปุ๋ยปลอมมาแจกจ่ายให้เกษตรกรที่ประสบภัยธรรมชาติตามโครงการดังกล่าว นั้น เป็นข้าราชการและความผิดก็เป็นเพียงแค่บกพร่องในหน้าที่ เป็นความผิดวินัยไม่ร้ายแรง โทษที่ได้รับจะเป็นแค่สถานเบามาก เพียงภาคทัณฑ์หรือไม่ก็ตัดเงินเดือน แต่ประเด็นที่ประชาชนสงสัยกันมากนั่นคือทำไมรัฐบาลจึงไม่กล้าโยนโยงถึงนักการเมืองที่อยู่เบื้องหลังทั้งที่หลักฐานปรากฏชัดแล้วว่า ผู้มีอำนาจเซ็นอนุมัติโครงการคือรัฐมนตรี

นอกจากปัญหาดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์อีกว่า รัฐมนตรีหลายคนในรัฐบาลชุดนี้ มีพฤติกรรมไม่โปร่งใส เข้าข่ายทุจริตคอร์รัปชันทั้งในเรื่องของการขอค่าคอมมิชชั่นจากผู้รับเหมาในโครงการใหญ่ๆ การเรียกเงินค่าตำแหน่งจากข้าราชการระดับสูงและการดึง

งบประมาณมาให้พวกฟ้องแบ่งปันผลประโยชน์กันอย่างสนุกสนาน เรื่องราวทั้งหมดนี้ “มดิชน” เห็นว่าเป็นสัญญาณอันตรายต่อประเทศชาติเป็นไปอย่างยิ่ง อย่าลืมหาหลายประเทศในกลุ่มละตินที่ล่มสลายก็เพราะเกิดภาพลวงตาทางเศรษฐกิจพร้อมๆ กับการคอร์รัปชันอย่างวินาศสันตะโรในหมู่นักการเมืองนั่นเอง (กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์มดิชน, 2545ด: 2)

เรื่องที่ 5

ต้องถือว่าเป็นการประกาศสงครามปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน ครั้งที่ 2 ของนายกรัฐมนตรี โดยการประกาศ เป็นทางการ ในวันที่ 3 ตุลาคมนี้เพื่อแก้ปัญหาราคาคอร์รัปชันอย่างเต็มที่เด็ดขาด แต่ก็ยอมรับว่า การหาหลักฐานก็เป็นเรื่องยาก เพราะว่าเป็นการสมยอมกันทั้งสองฝ่าย แสดงว่า ความเห็นของนายกรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการทุจริตในวงราชการและการเมืองเปลี่ยนไป เพราะเคยประกาศก่อนที่จะเข้ารับตำแหน่งว่า “ไม่ต้องการใบเสร็จ” มีพฤติการณ์ในทางทุจริต จะจัดการทันทีเพราะรัฐบาลมี อำนาจที่จะดำเนินการได้ถึง 2 ทาง คือการดำเนินการคดีอาญา ในกรณีที่มีหลักฐานที่ชัดเจน

แต่ยังไม่มีปรากฏว่ามีการดำเนินการอย่างจริงจัง ทั้งทางการปกครองและทางอาญานับตั้งแต่รัฐบาลได้ประกาศสงครามปราบปรามการทุจริตครั้งแรกเป็นต้นมา จนถูกหลายฝ่ายวิพากษ์วิจารณ์หนักยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเสียงสะท้อนจากนายอานันท์ ปันยารชุน ประธานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ประธานมูลนิธิเมืองไทยใสสะอาด และ ศ.น.พ. ประเวศ วะสี ราษฎรอาวุโส

แต่ฝ่ายเส้นสุดท้าย ที่ทำให้นายกรัฐมนตรีประกาศสงครามคอร์รัปชันครั้งที่ 2 น่าจะได้แก่การจัดซื้อคอมพิวเตอร์ 900 ล้านบาทในกระทรวงสาธารณสุขเมื่อ น.พ.วัลลภ ไทยเหนือ ออกมาฟ้องประชาชนว่า สาเหตุตัวจริงที่ทำให้เขาถูกดึงจากปลัดกระทรวงสาธารณสุข ไปนั่งตบยุงที่สำนักนายกรัฐมนตรี เพราะ ไม่ยอมรับ 2% ของ 900 ล้านบาท เพื่อแลกเปลี่ยนกับการล้มประมูลจัดซื้อ

สงครามครั้งที่ 2 จึงควรจะเริ่มต้นด้วยการทำความจริง เกี่ยวกับการจัดซื้อคอมพิวเตอร์ให้กระจ่าง แต่แค่ได้ยื่นข้อประณามคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง ก็ไม่น่าประทับใจเสียแล้ว ไม่ใช่ว่าเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ แต่เพราะเป็นรองนายกรัฐมนตรี ในขณะ รัฐมนตรีด้วยกัน จึงเป็นห่วงเรื่องความเป็นกลางและห่วงว่าอาจลงเอยแบบเดียวกับเรื่องส่วยอาบอบนวด ซึ่งให้ตำรวจสอบสวนกันเอง

จากการเปิดเผยของอดีตปลัดกระทรวงสาธารณสุข ทำให้รู้ว่ารูปแบบเดิมๆ ของการทุจริต ยังคงดำรงอยู่อย่างเหนียวแน่นในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นการกินตามน้ำ หรือการกินค่าหัวคิวในการจัดซื้อจัดจ้าง รัฐมนตรีในอดีตบางคน เขียนตัวเลขลงบนเศษกระดาษ ให้นักธุรกิจดูแล ขยำทิ้ง แต่วิธีการใหม่ได้วิวัฒนาการไป เป็นการชูสองนิ้วเพื่อแสดงว่าจะให้ 20 โดยคิดว่าเป็น 2% เพราะว่ามันน้อยไป

แค่การปราบปรามคอร์รัปชันในรูปแบบเก่าๆ ก็หนักใจแทนนายกรัฐมนตรีเสียแล้วเพราะว่าไม่มีใครโง่พอที่จะทิ้งหลักฐานไว้ให้คู่ต่างหน้า เพราะในเรื่องสินบน ทั้งผู้ให้และผู้รับ ต่างก็มีความผิดทางอาญา จึงยากที่จะมีหลักฐาน หายากที่ผู้ให้จะยอมรับเหมือนกับเจ้าพ่ออาบอบนวด แต่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองไม่เชื่อ ยิ่งถ้าเป็นการทุจริตรูปแบบใหม่ๆ เช่นการทุจริตเชิงนโยบายและผลประโยชน์ทับซ้อน จะปราบปรามอย่างไร(กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 2547 กพ: 3)

เรื่องที่ 6

ข้อมูลที่นายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนาและประธานมูลนิธิประเทศไทยใสสะอาด กล่าวปาฐกถาพิเศษ เมื่อวันที่ 13 กันยายนที่ผ่านมา ณ โรงแรมแกรนด์มิราเคิล ที่สมาคมรัฐศาสตร์แห่งประเทศไทยจัดงานรัฐศาสตร์สนทนาเรื่อง “บ้านเมืองใสสะอาด ต้องกำราบคอร์รัปชัน” โดยระบุถึงปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่แผ่ขยายแทรกซึมไปทั่วจากการสมคบร่วมมือกันของระบบการเมือง ระบบข้าราชการและระบบธุรกิจ และกล่าวว่าผลวิจัยของวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย ระบุว่าผลเสียหายที่เกิดจากการคอร์รัปชัน โครงการใหญ่มีถึง 12 ล้านล้านบาทต่อไปนับเป็นเรื่องที่น่าวิตกอย่างยิ่ง

ตัวเลข 12 ล้านล้านบาท ที่นายสุเมธระบุว่า เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เป็นรูปธรรมจากผลการวิจัยของวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทยจะสร้างความตระหนักและเกิดสำนึกในหมู่ประชาชนมากยิ่งขึ้น ถ้าหากนายสุเมธหรือวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทยได้นำมาแสดงต่อสาธารณชนว่า มีหลักการคำนวณและประมาณอย่างไร การรั่วไหลเกิดจากจุดไหน ผลของงานที่ขาดตกบกพร่อง อันสะท้อนถึงการไร้ประสิทธิภาพของงานจะเกิดความเสียหายต่อส่วนรวมอย่างไร เงินไปเข้ากระเป๋าใคร อย่างไร

ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันมิใช่เรื่องใหม่แต่เป็นเรื่องเก่าจากโบราณที่เกิดซ้ำซากจำเจมาจนถึงปัจจุบัน สิ่งที่เกิดขึ้นตามมามีได้จำกัดแต่เฉพาะความเสียหายของประเทศทางด้านวัตถุที่ขาดมาตรฐาน งานไม่สมบูรณ์แบบสมราคา หากทว่าภาพลักษณ์ของประเทศก็พลอยต้องมัวหมองหมดราศี ขาดความน่าเชื่อถือยอมรับของประชชนนานาประเทศอีกด้วย ดังจะพบจากการจัดอันดับขององค์กรระดับโลกในเรื่องของความโปร่งใส ซึ่งประเทศไทยติดอันดับต้นๆ ของการทุจริตคอร์รัปชัน จนขณะนี้ก็ยังไม่มีวิสัยทัศน์ว่าอันดับของประเทศทุจริตของประเทศไทยจะถูกประเทศอื่นแซงหน้า

พรรคไทยรักไทย โดย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ประกาศเป็นนโยบายตอนหาเสียงเลือกตั้งว่าจะทำสงครามกับการคอร์รัปชัน หลังเป็นรัฐบาลบริหารประเทศมาเกือบ 4 ปีเต็ม ก็ยังไม่สามารถจะพูดได้ว่ารัฐบาลปราบปรามปัญหาคอร์รัปชันได้ผล ตรงกันข้าม มีหลายเสียงและหลายฝ่ายพูดทำนองว่า รัฐบาลพ่ายแพ้สงครามการคอร์รัปชันอย่างราบคาบ เครื่องชี้วัดของความพ่ายแพ้ นอกจากจะพิจารณาจากการบริหารประเทศที่ไม่ได้สร้างกลไกอะไรมารองรับเพื่อการปรามอย่างจริงจัง หรือการเข้มงวดกวัดจั้นเอาโทษเอาผิดคนทุจริตแล้ว คนในคณะรัฐมนตรีและครอบครัวยังถูกคำครหาอย่างรุนแรงในเรื่องของผลประโยชน์ทับซ้อน พ.ต.ท.ทักษิณ ต้องรอไปถึงวันที่ 3 ตุลาคม ซึ่งจะครบรอบปีของการปฏิวัติราชการในการประกาศยุทธศาสตร์ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งค่อนข้างจะนานเกินกว่าที่ประชาชนจะรอได้แล้ว การประกาศยุทธศาสตร์คงจะหนีไม่พ้นถ้อยคำต่างๆ ที่ฟังแล้วรื่นหู แต่ในทางปฏิบัติที่จะเป็นมาตรการป้องกันและปราบปรามคนโกงกินโดยเฉพาะรายใหญ่ อำนาจรัฐไปในทางมิชอบคงจะหาไม่เจอ จึงเป็นห่วงว่าทักษิณจะมีข้ออ้างว่า จะต้องไปปราบกันหลังเลือกตั้งของตนอยู่บริหารประเทศไปอีก 1 สมัย

หากรัฐบาลได้แสดงออกให้เห็นว่าที่แล้วมาได้ทุ่มเทอย่างไม่หวาดหวั่นต่อการลอบหน้าปะจุมก และลงโทษกับคนที่ไม่ว่าเลือกกว่าเป็นใครก็เชื่อว่าประชาชนจะต้องให้การยอมรับสนับสนุน แต่ในความเป็นจริงหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ เมื่อกล่าวถึงปัญหาการคอร์รัปชันและได้ชี้ว่าปัจจุบันคอร์รัปชันระดับเชิงสูง จึงทำให้สุจริตชนทั้งหลายเพิ่มความมั่นใจมากขึ้นเกรงว่าชาติบ้านเมืองจะล่มสลายไปเสียก่อนที่จะไม่มีคนยากจนในอีก 4 ปีเศษๆ ข้างหน้า ตามที่ พ.ต.ท.ทักษิณ คุยเอาไว้ (กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์มติชน, 2547กภ: 2)

เรื่องที่ 7

การประกาศชัยชนะในการทำสงครามกับยาเสพติดโดย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ในวันที่ 3 ธันวาคมถือเป็น “ข่าวดี” ที่แม้จะไม่ใช่ว่าใหม่เพราะก่อนหน้านี้ก็ได้ยินได้ฟังคำพูดลักษณะนี้มาแล้วจากนายกรัฐมนตรี แต่ก็เชื่อว่าคนไทยคงจะยอมรับได้และพอใจกับการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลปัจจุบัน ชัยชนะที่มีต่อปัญหาเสพติดหากไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเด็ดขาดและรุนแรงในลักษณะของการทำ “สงคราม” ที่ต้องลงทุนด้วยการวิสามัญฆาตกรรม และการ “ฆ่าตัดตอน” เมื่อช่วง 3 เดือนของปฏิบัติการทำสงคราม ซึ่งเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์-30 เมษายน 2546 บางทีอาจจะไม่เบาบางเหมือนที่เป็นอยู่ในเวลานี้ รวมทั้งการใช้มาตรการอาชัฏและยึดทรัพย์โดยสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) ซึ่งโดนกันไปหลายต่อหลายรายก็มีส่วนทำให้ผู้ที่ถูกลงโทษเจ็บชขาดไปอีกนาน ต่างรู้ซึ้กับคำว่า “สิ้นเนื้อประดาตัว” สร้างภาระและความทุกข์ยากลำบากให้กับครอบครัวและญาติพี่น้อง ผู้ที่คิดจะรวยทางลัดจากการค้ายาเสพติดก็ไม่กล้าจะมาหากินในทางผิดกฎหมายมาตรการยึดทรัพย์ของ ปปง.กับผู้ค้ายาเสพติดถือเป็นการปฏิบัติที่สามารถเอาชนะสงครามยาเสพติดได้อย่างทันตา

มาตรการการปราบปรามทั้งยัง การจับกุมดำเนินคดี การยึดทรัพย์ ฯลฯ นั้น เป็นส่วนหนึ่งของการทำสงคราม แต่การเข้ามามีส่วนร่วมของทุกฝ่ายโดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นและชุมชนที่ได้ให้ข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ และร่วมมือกันป้องกันแก้ไขซึ่งเรียกว่า “พลังแผ่นดิน” การใช้มาตรการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้เสพยาเสพติด ตลอดทั้งการทำงานอย่างจริงจัง เพราะรัฐบาลโดยกระทรวงมหาดไทยไปคาดโทษกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและข้าราชการฝ่ายปกครอง โดยเอาตัวเลขการมอดตัว การจับกุมและการเสียชีวิตของผู้ค้ายาเสพติดมาเป็นเครื่องชี้วัด หากจำนวนไม่มากพอถือเป็นการปฏิบัติงานที่ไร้ประสิทธิภาพ จะต้องมีการโยกย้ายไปอยู่ตำแหน่งที่ไม่มีความสำคัญรวมถึงการให้เงินรางวัลกับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จับกุมยาบ้าโดยคิดเป็นรายเม็ด เม็ดละ 3 บาท ถือเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับเจ้าหน้าที่

ในท่ามกลางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตามนโยบายการทำสงครามกับปัญหาเสพติดของรัฐบาลก็มีข้อบกพร่องผิดพลาดขึ้นด้วย โดยเฉพาะการฆ่าตัดตอน ดังที่มีกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ นักการเมืองฝ่ายค้านและอีกหลายๆ ฝ่ายออกมาท้วงติงและวิพากษ์วิจารณ์ว่า คนที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดคนที่เข้ามามอดตัวกับทางอำเภอและทางจังหวัดตามที่ได้ประกาศเชิญชวนก็ต้องมาสังเวยชีวิตกับการถูกฆ่า ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจอ้างว่า เป็นการฆ่ากันเอง แต่ก็ไม่มีการทำคดีเพื่อจะหาคนร้ายที่เป็นผู้ลงมือฆ่าตัดตอนมาดำเนินคดีได้ ผู้ที่เป็นญาติพี่น้องและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ในคุณค่าของชีวิตจึงรู้สึกเสียใจและสะท้อนใจต่อการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่เป็นอย่างมาก ด้วยเหตุที่เสียงทักท้วงและเสียงวิจารณ์ดังกึกก้องที่เองที่ทำให้การฆ่าตัดตอนค่อยๆ เงียบหายไป แต่กระนั้นก็มีคนถูกฆ่าตัดตอนไปนับพันศพ

สิ่งที่ปรากฏขึ้นจากการทำสงครามจนถึงว่าประชาชนจะมีบางสิ่งบางอย่างที่ควรให้ความสำคัญ อาทิ เยาวชนที่ยังเรียนอยู่ในสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อายุ 15-18 ปี เป็นผู้ที่เริ่มเสพยาติมากที่สุดและคดีที่ขึ้นสู่ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางกว่าร้อยละ 70 ของเยาวชนเป็นคดียาเสพติด นี่ก็ความน่าห่วงของผู้ใหญ่และผู้รับผิดชอบบ้านเมือง นอกจากนี้การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นๆ ที่ถูกจับกุมพร้อมของกลางยาบ้าก็เป็นภาพที่น่าสลดหดหู่อย่างยิ่ง แสดงให้เห็นว่าคำเรียกร้องของสังคมที่ไม่ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไปหากินกับยาเสพติดไม่ได้ผล ขณะเดียวกันก็สะท้อนถึงความล้มเหลวของระบบราชการที่ขาดการติดตาม ตรวจสอบดูแลจากผู้บังคับบัญชาซึ่งควรจะต้องปรับปรุงใหม่ โดยผู้บังคับบัญชาต้องรับผิดชอบด้วย หากลูกน้องไปกระทำในสิ่งที่ผิดกฎหมายและเกิดความเสียหายต่อส่วนร่วม

แม้รัฐบาลจะประกาศชัยชนะการทำสงครามกับยาเสพติดไปแล้ว และแม้ประชาชนจะพอใจในความร่วมมือของตนเองและชุมชนและชื่นชอบผลงานรัฐบาล แต่ปัญหายาเสพติดเป็นทั้งปัญหาทางเศรษฐกิจและทางสังคม หากสังคมไทยไม่ใช้มาตรการป้องกันและปราบปราม ควบคู่ไปกับการบำบัดรักษาก็ไม่มีทางที่ชัยชนะจะดำรงอยู่อย่างยั่งยืน ดังนั้น จึงเป็นภาระและความรับผิดชอบของรัฐบาลและคนไทยทุกคนจะได้ช่วยกันขจัดยาเสพติดต่อไป เพื่อมิให้ยาเสพติดได้หวนกลับมาทำลายเยาวชน คนไทย และสังคมไทยอีก (กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์มติชน, 2546 กม: 2)

เรื่องที่ 8

รัฐบาลได้ประกาศชัยชนะปราบปรามยาเสพติด หลังจากที่ได้ดำเนินการปราบปรามมาเกือบปี แม้หลายคนจะสงสัยถึงผลของชัยชนะดังกล่าว แต่อย่างน้อยนโยบายปราบปรามยาเสพติดของรัฐบาลก็ถือว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง ซึ่งอันที่จริงแล้ว มาตรการปราบปรามขั้นเด็ดขาดของรัฐบาลในระยะสั้นถือว่าได้ผล เพราะทั้งผู้ค้าและผู้เสพลดลงมากเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนรัฐบาลประกาศสงคราม แต่ในระยะยาว ยังถือว่าปัญหายาเสพติดยังเป็นเรื่องที่ท้าทายรัฐบาลต่อไป และดูเหมือนว่าจะประสบความสำเร็จมากกว่าการปราบปรามผู้มีอิทธิพล

นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กล่าวทำนองว่า รัฐบาลยังดำเนินนโยบายปราบปรามผู้มีอิทธิพลอย่างต่อเนื่อง แม้จะมีเสียงวิจารณ์ว่ายังไม่เห็นความสำเร็จที่เป็นรูปธรรม โดยระบุว่า การปราบปรามผู้มีอิทธิพลต้องใช้เวลาอีก 1 ปีถึงจะคลี่คลาย เช่นเดียวกับ

การทำสงครามยาเสพติด และนับแต่เนื้ไปผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการ หรือผู้ว่าฯซีโอไอ ต้องเอกซเรย์ผู้มีอิทธิพลทุกพื้นที่ นั่นหมายความว่า ในปีหน้า ประชาชนคนไทยทั่วประเทศอาจต้องตื่นตาตื่นใจอีกครั้งต่อเนื่องจากการประกาศสงครามกับยาเสพติด หากรัฐบาลปราบปรามในลักษณะเดียวกัน

ยิ่งกว่านั้น เพื่อให้มาตรการปราบปรามทั้งยาเสพติดและผู้มีอิทธิพลได้ผลยิ่งขึ้น กระทรวงมหาดไทยจึงได้ร่วมกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) กำหนดนโยบายที่มีชื่อว่า “แผนการปฏิบัติการสายลับ ปปง.ต่อต้านยาเสพติด และอิทธิพล 46” โดยจะรับสมัครประชาชนทั่วประเทศเข้าเป็นสายลับ ปปง. โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในทุกพื้นที่ของประเทศได้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ในความผิด 8 มุขฐานและกลุ่มอิทธิพล 15 ประเภท ซึ่งรูปแบบของสายลับ ปปง.คือ จะร่วมเป็นพลังแผ่นดินปราบปรามยาเสพติดและผู้มีอิทธิพล รวมทั้งหุ้ดยังกระบวนการประกอบอาชญากรรมทุกรูปแบบ

นโยบายปราบปรามยาเสพติดและผู้มีอิทธิพลของรัฐบาล ถือว่าเป็นสิ่งที่น่าสนับสนุนอย่างยิ่ง เพราะประชาชนได้รับผลจากคนในวงการนี้มานาน จนคิดกันว่าทั้งสองสิ่งเป็นของคู่สังคมไทย และเป็นปัญหาที่แก้ไขไม่ได้ เนื่องจากคนในวงการนี้กลับเข้าไปมีอิทธิพลในการเมืองแทบจะเป็นเนื้อเดียวกัน แต่เมื่อรัฐบาลปัจจุบันซึ่งถือว่าเป็นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยที่มีอำนาจมากที่สุดนับตั้งแต่ประเทศไทยมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง ประกาศสงครามกับสิ่งเหล่านี้ ประชาชนทั่วประเทศต่างก็สนับสนุนกันอย่างท่วมท้นและหวังว่าจะสามารถแก้ปัญหาได้

แต่การบริหารงานของรัฐบาลกว่า 2 ปีที่ผ่านมา ทำให้หลายคนอดกังวลไม่ได้เกี่ยวกับการใช้อำนาจของคนในรัฐบาล เพราะรัฐบาลดูเหมือนจะมีความอดทนต่อความคิดเห็นที่แตกต่างค่อนข้างจำกัดอย่างยิ่ง กล่าวคือ รัฐบาลไม่มีความอดทนพื่อต่อความเห็นที่ต่างออกไป ดังนั้น เมื่อรัฐบาลจะประกาศสงครามกับผู้มีอิทธิพลในปีหน้า และเป็นเรื่องประจวบเหมาะเหลือเกินว่าจะมีการเลือกตั้งทั่วไปในต้นปี 2548 ดังนั้น ความกังวลจึงเกิดขึ้นว่ารัฐบาลจะใช้มาตรการปราบปรามผู้มีอิทธิพลจัดคู่แข่งทางการเมือง เพื่อกลับมาเป็นรัฐบาลอีกสมัย

เราเห็นว่า นโยบายดังกล่าวของรัฐบาลมีเจตนาดีและเป็นสิ่งที่น่าสนับสนุน แต่นโยบายดังกล่าวเหมือนกับดาบสองคม หากใช้เพื่อแก้ปัญหาอย่างจริงจังแล้วก็จะเกิดผลดีต่อสังคมโดยรวมอย่างมาก แต่หากใช้เพื่อเป้าหมายอื่น โดยเฉพาะเพื่อเป้าหมายทางการเมืองแล้ว ถือว่านโยบายดังกล่าวน่ากลัวอย่างยิ่ง โดยเฉพาะกฎหมายของ ปปง. แม้จะเกิดเสถียรภาพทางการเมือง แต่ก็เกิดเสถียรภาพท่ามกลางความหวาดกลัวของผู้คน ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อประชาธิปไตยในระยะยาว และไม่อาจเรียกว่าเป็นประชาธิปไตยได้อีกต่อไป ดังนั้นถึงเวลาหรือยังที่จะมีการตรวจสอบการใช้อำนาจเหล่านี้ ก่อนที่จะเกิดความแตกแยกในสังคมจนยากที่จะประสานให้กลับมามีความสามัคคีกันได้ หากไม่แล้ว ส่วนที่สูญเสียก็คือสังคมไทยโดยรวมนั่นเอง (กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ, 2546กร: 2)

บทบรรณาธิการเชิงบวก

เรื่องที่ 1

ท่ามกลางข่าวร้ายที่เกิดขึ้นประจำวัน แต่ระยะนี้ก็ยังมีความดีที่พอให้ชื่นใจกันได้บ้าง อย่างน้อย 2 ข่าว ข่าวแรก ธนาคารออมสินจะปล่อยเงินกู้ผู้ตกงาน รายละ 1 แสนบาท ถ้าหากมีโครงการทำธุรกิจที่ดี ข่าวที่สอง ธนาคารประชาชนจะเพิ่มวงเงินกู้จากที่เคยให้รายละ 15,000 บาท เป็น 4 หมื่นบาท จากการเปิดเผยของนายกรัฐมนตรีนายทักษิณ ชินวัตร ในรายการ “คุยกับประชาชน”

ในภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอย การลงทุนทั้งจากต่างประเทศและภายในประเทศกำลังทรุด การส่งออกติดลบ กำลังซื้อและการจับจ่ายใช้สอยของประชาชนตกต่ำ เช่นเดียวกับรายได้จากการท่องเที่ยว เหลือเพียงการใช้ภาครัฐเท่านั้น ที่ยังทำหน้าที่กระตุ้นเศรษฐกิจต่อไปตามปกติ แต่การใช้จ่ายภาครัฐก็มีขีดจำกัด เพราะมีหนี้สาธารณะมหาศาล งบประมาณขาดดุลติดต่อกันหลายปี

การว่างงานกลายเป็นปัญหาหนักมากขึ้นทุกที ในขณะที่ธุรกิจต่างๆ ไม่อาจขยายตัวและสร้างงานให้แก่ประชาชนอย่างเพียงพอ ปัญหาส่วนหนึ่งเพราะธนาคารไม่กล้าปล่อยกู้ เนื่องจากเกรงว่าจะซ้ำเติมปัญหานี้ที่ไม่ก่อรายได้ หรือเอ็นพีแอล ทั้งๆ ที่มีเงินฝากเกินธนาคารกว่า 6 แสนล้านบาท การให้สินเชื่อคนตกงานและการเพิ่มวงเงินกู้ของธนาคารคนจน จึงอาจช่วยบรรเทาปัญหาระดับหนึ่ง

นับเป็นเรื่องที่น่าพอใจที่ได้รับทราบจากนายกรัฐมนตรีนะ ตั้งแต่เปิดธนาคารคนจนมาเป็นเวลา 4-5 เดือน ได้ปล่อยกู้ไปแล้วกว่า 2 แสนราย เป็นเงินเกือบ 3 พันล้านบาท และยังมีประชาชนเข้าร่วมโครงการเงินฝากอีก 1,300 ล้านบาท เท่ากับว่าธนาคารต้องควักกระเป๋าเพียง 1,600 ล้านบาทที่น่าพอใจที่สุด คือไม่มีเบี้ยวหนี้เป็นเอ็นพีแอลแม้แต่รายเดียว

การที่ธนาคารของรัฐมีนโยบายจะปล่อยเงินกู้คนตกงาน รายละ 1 แสนบาท และธนาคารประชาชนจะเพิ่มวงเงินกู้เป็นรายละ 4 หมื่นบาท จึงควรแก่การอนุโมทนา เพราะเงินกู้เพียงหมื่นกว่าบาท อาจไม่เพียงพอที่จะนำไปขยายกิจการ จึงปรากฏว่ามีผู้กู้บางรายกู้ไปเพื่อปลดปล่อยหนี้ในระบบเท่านั้น เพราะไม่อาจนำไปปรับปรุงกิจการได้ คนที่ขายกล้วยแขกจึงยังต้องขายกล้วยแขกเหมือนเดิม

คนจนไม่ได้มีอยู่แค่เฉพาะในชนบท แต่ยังมีคนจนอยู่ในเมืองหลายล้านคน คนจนในเมืองอาจจะเดือดร้อนขัดสนยิ่งกว่าคนจนในชนบทเสียอีก เพราะไม่มีปัจจัยในการทำมาหากิน ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีที่ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เหมือนชาวชนบท และเข้าไม่ถึงแหล่งเงินกู้ในระบบ จึงต้องพึ่งเงินกู้นอกระบบ ซึ่งต้องเสียดอกเบี้ยมหาโหด และต้องถูกทวงหนี้ด้วยวิธีการมหาโหดพอๆ กัน

จึงน่าจะขอขอบคุณรัฐบาลนี้ที่มองเห็นปัญหาแหล่งทุนของคนจน คนในชนบทมีกองทุนหมู่บ้าน คนในเมืองมีธนาคารคนจน แต่ดูเหมือนว่ากองทุนหมู่บ้านยังไม่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ อาจเป็นเพราะระเบียบที่เข้มงวดเกินไป หรือจำนวนเงินน้อยเกินไป เช่น ต้องคืนเงินต้นภายในหนึ่งปี เกษตรกรบ่นว่า ถ้าจะกู้ไปซื้อวัวเลี้ยง ซึ่งเสี่ยงน้อยที่สุด จะต้องใช้เวลานานกว่าหนึ่งปี จึงจะได้ผลตอบแทนพอใช้หนี้กองทุนได้ (กองบรรณาธิการหนังสือ พิมพ์ไทยรัฐ, 2544 ก: 3)

เรื่องที่ 2

การลงทะเบียนความจนตามนโยบายจัดความจนให้สิ้นไปภายใน 6 ปีของรัฐบาล ได้เริ่มต้นขึ้นแล้วทั่วประเทศ เมื่อวันที่ 5 มกราคม หลังจากที่ได้นำร่องไปก่อนใน 8 จังหวัด มีประชาชนแห่ไปลงทะเบียน เพื่อแจ้งปัญหาความเดือดร้อนในการดำเนินชีวิต เกือบล้านคนแล้ว ในระยะเริ่มแรก และอาจสรุปได้ว่าปัญหาที่คนจนต้องการ ให้รัฐช่วยเหลือมากที่สุด ได้แก่ ปัญหาหนี้สิน ที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย

ประชาชนที่ไปลงทะเบียนกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง บางส่วนอาจจะไม่เข้าข่ายนิยาม “ความยากจน” กล่าวคือ อาจจะมีรายได้สูงกว่าเส้นแบ่งความยากจน ซึ่งตัวเลขของทางการ กำหนด

ไว้ที่ 922 บาทต่อเดือน แต่อาจจะมีส่วนที่มีรายได้สูงกว่าไปลงทะเบียน เพราะมีปัญหา ในด้านหนี้สิน ที่ดินทำกินหรือที่อยู่อาศัย อาจจะเป็นข้าราชการ ลูกจ้างเอกชนหรือเกษตรกรก็ได้ ที่ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐ

จากข้อมูลของทางการ คนจนส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 86 อยู่ในชนบท ที่เหลืออยู่ในเมือง แต่ปัญหาของคนทั้งในชนบทและในเมืองก็คล้ายคลึงกัน อาจจะต่างกันบ้างตรงที่คนจน ในเมืองมีปัญหานี้สินเป็นอันดับหนึ่ง รองลงไปได้แก่ปัญหาที่อยู่อาศัยและอาชีพ ส่วนคนจนในชนบท มีปัญหาเรื่องที่ดินทำกินเป็นอันดับหนึ่ง รองลงไปได้แก่ปัญหานี้สิน และหนี้สินที่เป็นปัญหามากที่สุดทั้งในเมืองและชนบท ก็หนี้ในระบบ

ไม่ทราบแน่ชัดว่า หนี้ที่คนจนต้องแบกรับภาระอยู่ในขณะนี้ เป็นหนี้ในระบบ ก็เปอร์เซ็นต์ และเป็นหนี้ในระบบอีกกี่เปอร์เซ็นต์ หน่วยงานของรัฐบาลเคยเปิดเผยว่า เมื่อก่อนประชาชน เป็นหนี้ในระบบถึง 60% เป็นหนี้ในระบบเพียง 9% เนื่องจากคนจนไม่สามารถเข้าหา แหล่งเงินกู้ในระบบได้เพราะไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน แต่ขณะนี้เชื่อว่าหนี้ในระบบจะลดลง และหนี้ในระบบจะเพิ่มขึ้น

หนี้ในระบบเป็นสาเหตุสำคัญ อย่างหนึ่งของความยากจน และเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนจนไม่สามารถปลดหนี้ และปลดเปลื้องตนออกจากความจนและความทุกข์ยากได้ เนื่องจากนายทุนเงินกู้ในระบบ คิดดอกเบี้ยตั้งแต่วันละ 2% ถึง 20% ตัวอย่างเช่น กู้มา 8 หมื่นบาท อาจจะต้องเสียดอกเบี้ยถึงวันละ 1,600 บาท เมื่อไม่มีจ่ายก็จะถูกข่มขู่บังคับ นายทุนเงินกู้จึงเป็นนายหน้าค้าความจนตัวจริง

มาตรการที่สำคัญอย่างหนึ่ง ในการขจัดความยากจน จึงน่าจะได้แก่การลดปริมาณหนี้สินนอกระบบลงให้มากที่สุด และให้คนจนได้เข้าถึงแหล่งเงินกู้ในระบบให้มากที่สุด ดังที่รัฐบาล ได้ทำอยู่แล้ว โดยผ่านกองทุนหมู่บ้านและธนาคารประชาชน แต่ก็ยังไม่มากพอที่จะให้ความช่วยเหลือทุกคนได้ การปราบปรามนายทุนเงินกู้ในระบบ ก็อาจจะเป็นมาตรการหนึ่งแต่ยังไม่สามารถขจัดปัญหาได้ทั้งหมด

การประกาศกำจัดความจนให้หมดสิ้นไปภายใน 6 ปี นับเป็นนโยบายที่กล้าหาญมากที่สุดของรัฐบาล แม้หลายฝ่ายจะสงสัยว่าจะทำได้จริงหรือไม่แต่รัฐบาลก็ได้เริ่มลงมือแล้ว การเปิดให้ลงทะเบียนแจ้งปัญหาเป็นอีกก้าวหนึ่ง อย่างน้อยก็ได้สร้างความหวังให้แก่คนจน และให้โอกาสที่

จะล้มตาอำปาก แต่จะประสบความสำเร็จมากน้อยแค่ไหน ก็ยัง ดีกว่าปล่อยให้ เป็นไปตามยถากรรม
แน่นอน (กองบรรณาธิการหนังสือ พิมพ์ไทยรัฐ, 2547ฉ: 3)

เรื่องที่ 3

ต้องขอสดุดี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ผู้กล้าประกาศสงครามกวาดล้างบรรดาผู้มีอิทธิพล ผู้ทำ
ตนอยู่เหนือกฎหมายทุกประเภท โดยไม่มีการลอบหน้าปะจมูก จะทำกฎหมายให้เป็น กฎหมาย “ใคร
ก็ตามที่อยู่บนแผ่นดินไทยใช้กฎหมายเดียวกันหมด” นับเป็นนายกรัฐมนตรี ตามวิถีทาง
ประชาธิปไตยคนแรก ผู้กล้ากวาดล้างมาเฟีย รัฐบาลที่ผ่านๆ มาไม่กล้าทำ เพราะอาจต้องปราบ
ตนเองหรือพวกพ้อง

ทั้งยังต้องขอปรบมือให้รองนายกรัฐมนตรี พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ผู้ได้รับมอบหมาย ให้คุม
บัญชีผู้มีอิทธิพล เพราะเห็นประกาศว่า จะต้องจัดการกับบรรดาข้าราชการ ทหาร ตำรวจ และฝ่าย
ปกครองก่อน เพราะเท่ากับว่าปราบผู้มีอิทธิพลสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง จากบทเรียน การปราบปราม
ยาเสพติด การจัดทำบัญชีสำคัญมาก เพราะเท่ากับเป็นใบสั่งฆ่า หรือเป็นคำพิพากษาประหารชีวิต

การปราบปรามผู้มีอิทธิพลเป็นอีกนโยบายหนึ่งซึ่งได้รับการสนับสนุนจากประชาชน อย่าง
กว้างขวาง แต่ในภาคปฏิบัติก็มีข้อที่พึงระมัดระวังอยู่หลายประการ เริ่มตั้งแต่การทำคำจำกัดความ
หรือนิยาม “ผู้มีอิทธิพล” ต้องให้รัดกุมและตรงกันในระหว่างหน่วยงานผู้รับผิดชอบ ต้องอยู่ใน
กรอบของกฎหมายโดยเคร่งครัด ทั้งรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นๆ และจะต้องผ่านกระบวนการ
ยุติธรรมของบ้านเมือง

สิ่งที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งก็คือ ในขณะที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม
ยาเสพติด (ป.ป.ส.) ได้แบ่งผู้มีอิทธิพลออกเป็น 15 กลุ่ม เช่น กลุ่มยาเสพติด กลุ่มฮั้วประมูลงาน กลุ่ม
เรียกประโยชน์จากสถานบริการ ฯลฯ แต่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้แบ่งกลุ่มผู้มีอิทธิพลเป็น 4
กลุ่ม คือ มีอิทธิพลทางการเมือง มีอิทธิพลทางการเงิน มีอิทธิพลทางการค้า และมีอิทธิพลทางด้าน
ความคิด

นับเป็นนิยามที่มีความหมายครอบคลุมจักรวาล แม้จะมีเงื่อนไขว่า ทั้ง 4 กลุ่มจะต้องมีพฤติกรรม
ไปในทางผิดกฎหมาย เช่น ไปรวบรวมนคนและอาวุธมาประกอบอิทธิพลของตน จึงจะเข้าข่ายที่จะ
ถูกปราบปราม แต่อาจจะเป็นอันตรายในทางปฏิบัติ “ผู้มีอิทธิพลทางการเมือง” หมายความว่ารวมถึง

นักการเมืองผู้ซื้อเสียงเข้าสู่อำนาจ ตามนิยามของรองประธานสภาที่ปรึกษาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติด้วยหรือไม่

“ผู้มีอิทธิพลทางความคิด” จนสามารถจูงใจคนได้ อาจหมายความว่ารวมถึงพระ นักสอนศาสนา ครูอาจารย์ พ่อแม่ ปิณฺณุชาชน สื่อมวลชน และการเมืองภาคประชาชนทั้งหมด นิยามนี้จึงนำไปสู่การวิจารณ์อย่างกว้างขวางในหมู่นักวิจารณ์สังคม บางคนมองว่า อาจจะเป็นการพยายามควบคุมความคิด ซึ่งขัดต่อหลักประชาธิปไตย และอาจนำสังคมไทยกลับคืนสู่ยุคมืดทางปัญญา

ประการสุดท้าย จะต้องใช้ความระมัดระวังอย่างยิ่ง อย่าให้ถูกมองว่าเป็นการ กระทำแบบ “ข้าพเจ้าถูกต้องแต่เพียงผู้เดียว” หรือ “ข้าพเจ้าคือความถูกต้อง” โดยเป็นผู้กำหนดความหมาย หรือให้นิยามว่า ผู้มีอิทธิพลคือใคร อะไรหรือความดี ความชั่ว และความถูกต้องในสังคม และพิพากษาเองว่าใครเป็นคนดี ใครเป็นคนชั่ว สมควรได้รับโทษเช่นไร ประชาธิปไตยจะต้องมีการถ่วงดุลอำนาจ (กองบรรณาธิการหนังสือ พิมพ์ไทยรัฐ, 2546ค: 3)

เรื่องที่ 4

ในนโยบาย 9 ประการ ที่นายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา และสัญญาว่ารัฐบาลจะยึดเป็นหลักในการบริหารประเทศ ในเวลาสี่ปีต่อไป รัฐบาลได้ให้ความสำคัญแก่การจัด ความยากจนเป็นอันดับแรก แม้จะไม่ได้ยืนยันหนักแน่น และไม่ได้ขีดเส้นตายเหมือนในสมัยแรก ที่นายกรัฐมนตรีเคยสัญญาว่าจะจัดความยากจนให้หมดไปภายใน 6 ปี นั่นก็คือ เมื่อครบวาระที่ 2 ของรัฐบาลทักษิณ

นายกรัฐมนตรีเพียงแต่ยืนยันว่าจะแก้ปัญหาความยากจน ตามมาตรการต่างๆ ของรัฐบาล สอดคล้องกับคำอภิปรายในวงสम्मมนาของนายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ที่ว่า “หวังไว้ว่าคนยากจนในประเทศจะน้อยลง” ไม่ได้ยืนยันว่าจะหมดไป ซึ่งก็เป็นเรื่องที่น่าเห็นใจ เพราะยังไม่เคยมีรัฐบาลไหน ที่จัดความจนให้หมดไป

แต่เริ่มต้นด้วยการให้คำจำกัด ความของคำว่า “ความยากจน” ก็อาจจะมีปัญหา ที่จะต้องเถียงกันเสียแล้ว อะไรคือความยากจน? และคนจนในประเทศไทยมีอยู่เท่าไร? นิยามเดิมของสภาพัฒน์ คนจนได้แก่ผู้มีรายได้น้อยกว่า 922 บาทต่อเดือน แต่นิยามใหม่เพิ่มเป็นประมาณ 1,100-1,200 บาท จากนิยามใหม่ จึงอาจทำให้คนจนในไทยเพิ่มขึ้นจาก 6 ล้านคน เป็น 9 ล้านคน

ผู้เชี่ยวชาญของโลกแบ่งความยากจนออกเป็น 3 ระดับ ระดับแรก "โคตรจน" ระดับที่สอง จนปานกลาง ระดับที่สาม จนโดย เปรียบเทียบนิยามใหม่ของสภาพพัฒนาใกล้เคียงกับนิยามของ ธนาคารโลกที่ระบุว่า "โคตรจน" ได้แก่คนที่มีรายได้น้อยกว่าวันละ 1 ดอลลาร์ หรือราว 38 บาท เท่ากับเดือนละราว 1,140 บาท ส่วนคนจนปานกลาง มีรายได้ราว 1 ถึง 2 ดอลลาร์ต่อวัน

ต้องขมนายกรัฐมนตรีนะ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่เคยกล้าสัญญาว่าจะจัดการความยากจนให้สิ้น ไปด้วยใน 6 ปี แม้ถึงวันนี้ จะเลิกชีวิตเส้นตายแล้วก็ตาม เพราะความยากจนเป็นปัญหา ที่ไม่ใช่จะแก้ กันได้ง่ายๆ ปัจจุบันนี้โลกมีประชากร 6 พันล้านคน เกือบ 3 พันล้านคน เป็นคนจน สหประชาชาติ ได้ตั้งเป้าเอาไว้ว่าจะจัดการความยากจนให้หมดไป โดยจะต้องใช้เวลาอย่างน้อย 20 ปี

คนจนอีกประเภทหนึ่งเรียกว่า "จนโดยเปรียบเทียบ" กล่าวคือ เป็นคนจนเมื่อเปรียบเทียบกับคนรวย ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ประมาณว่า คนที่รวยจริงๆ ในเมืองไทย มีเพียง 27 ตระกูล (ซึ่งคงจะไม่ถึงล้านคน) แต่เป็นเจ้าของความมั่งคั่ง ของประเทศถึง 57% ถ้าข้อมูล นี้เป็นจริงย่อม แสดงว่าคนไทยอีกกว่า 60 ล้านคน ล้วนแต่เป็นคนจนโดยเปรียบเทียบ

บทวิเคราะห์ล่าสุดของอาจารย์ธีรยุทธ บุญมี วิจารณ์นโยบายรัฐบาลทักษิณ 2 ว่า ไม่มีนโยบายแก้ปัญหา "ซูปเปอร์ช่องว่าง" ของความมั่งคั่งความมี-ไม่มี ความรวย-ความจน เท่ากับว่าไม่มีนโยบายแก้ปัญหาความจนโดยเปรียบเทียบนั่นเอง แต่ก็ยังดีที่ให้ความสำคัญในการจัดการความยากจนเป็นอันดับแรก ยังมีเป้าหมายทำให้ผู้คนมีความหวัง โดยใช้วิชาการตลาดการเมือง (กองบรรณาธิการหนังสือ พิมพ์ไทยรัฐ, 2548ณ : 3)

เรื่องที่ 5

ต้องถือว่าเป็นข่าวดีสำหรับชาวอีสาน คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แยกเป็น 5 ยุทธศาสตร์ และ 34 โครงการ หลังจากเสร็จสิ้นการประชุม คณะรัฐมนตรีได้จรร่วมกับเวียตนามเน้นหนักการพัฒนาแหล่งน้ำ ด้วยการทุ่มงบประมาณ 1 แสนล้านบาท และมีเป้าหมายให้อีสานพ้นจากความยากจน มีรายได้ครัวเรือนละหมื่นบาทภายในเวลา 5 ปี

ภาคอีสานเป็นภาคที่มีประชากรมากที่สุด มีปัญหามากที่สุด และยากจนที่สุดของประเทศ ไทย เห็นได้จากชื่อเสียงในเรื่องการซื้อสิทธิ์ขายเสียงเริ่มตั้งแต่เรื่อง “โรคร้อยเอ็ด” ที่แพร่ระบาดไปทั่วประเทศ เพราะการเงินรื้อยบาทหรือสองร้อยบาท มีความหมายต่อชาวบ้าน จึงเป็นภาคที่มีเศรษฐกิจที่เรียกกันว่า “หมาหลง” หิวกระเป๋าใบเดียว และใช้อีสานเป็นฐานก้าวสู่อำนาจทางการเมืองมากที่สุด

สาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งของความยากจน ได้แก่ การที่ทรัพยากรธรรมชาติ ในอีสานไม่อุดมสมบูรณ์ เมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆ อีสานเป็นภาคที่แห้งแล้งมากที่สุด แม้จะมีฝนตกและมีปริมาณน้ำไม่น้อยหน้าภาคอื่นๆ ในขณะที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวนา จึงเป็นภาคที่รัฐบาลที่ผ่านๆ มาทุ่มเทงบประมาณเพื่อพัฒนาไม่แพ้ภาคอื่นๆ มีถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปา แต่ชาวบ้านก็ยังยากจน

นักการพัฒนาส่วนใหญ่มีความ เห็นสอดคล้องกันว่า ปัญหาใหญ่ที่สำคัญของภาคอีสาน ได้แก่ การขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก แม้จะมีปริมาณน้ำมาก แต่ขาดการจัดการบริหารน้ำที่ดี น้ำส่วนใหญ่จึงไหลลงทะเลหมด จึงแก้ปัญหาด้วยโครงการต่างๆ เช่น โครงการผันน้ำจาก แม่น้ำโขง โครงการโขงชีมูล และ โครงการอีสานเขียว เป็นต้น แต่ก็ยังไม่เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม เพราะขาดความจริงจัง

แผนการพัฒนาอีสานของรัฐบาล ปัจจุบัน ก็เน้นเรื่องการพัฒนาแหล่งน้ำแต่มียุทธศาสตร์ และโครงการอื่นๆ รองรับ เช่น การยกระดับฐานการผลิตหลักของภาค การเชื่อมโยงกับอินโดจีน และการยกระดับการศึกษา เป็นต้น จึงหวังว่าจะสามารถแก้ปัญหาของ อีสาน ได้พอสมควรถ้าหากกระทำอย่างต่อเนื่องและจริงจัง โดยมีเป้าหมายสำคัญคือเกษตรกรรายย่อยผู้ยากจนดักดาน

การตั้งเป้าหมายให้ชาวอีสาน มีรายได้อย่างต่ำครัวเรือนละ 1 หมื่นบาท ภายในเวลา 5 ปี ต้องถือว่าเป็นความกล้าหาญของรัฐบาล เพราะจากการศึกษาวิจัยของคณะนักวิชาการ เมื่อหลายปีก่อน พบว่ามีครอบครัวชาวอีสานบางส่วน มีรายได้เพียงเดือนละไม่ถึงพันบาทปัจจุบันมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 3-4 พันบาท และการศึกษาพบว่า น้ำไม่ใช่วิธีแก้ปัญหาย่อยของความยากจน

ที่ดินทำกินที่ด้อยคุณภาพ ประสิทธิภาพในการผลิต หนี้สิน ระดับการศึกษาที่ต่ำ ฯลฯ ก็เป็นปัจจัยสำคัญของความยากจนและที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ การแก้ปัญหาความยากจน ในภาคอีสาน โดยมีหน่วยราชการเป็นผู้นำ จะต้องจดจำบทเรียนความล้มเหลวที่ผ่านๆ มา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องว่า

พลาสติก มะม่วงหิมพานต์ การเลี้ยงไหม การสร้างเขื่อน ฯลฯ ซึ่งซ้ำเติมคนจนมากกว่าการแก้ปัญหา (กองบรรณาธิการหนังสือ พิมพ์ไทยรัฐ, 2547ช: 3)

บทบรรณาธิการเป็นกลาง

เรื่องที่ 1

จากตัวเลขของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) และสำนักงานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือสภาพัฒน์ ต่างเห็นพ้องว่า ในปี 2544 สถานการณ์แรงงานยังไม่สดใสอัตราว่างงานจะสูงขึ้น ผู้จบการศึกษาระดับ ปวส.หรืออนุปริญญาขึ้นไปจะตกงานมากขึ้น โดยระดับปวส.หรืออนุปริญญาในปี 2543 มีอัตราการว่างงานร้อยละ 6.94 ขณะที่ในปี 2544 คาดว่าจะเพิ่มเป็นร้อยละ 8.38

สำหรับจำนวนผู้ว่างงานในปี 2544 นั้น นายอิระวัชร จันทระประเสริฐ ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ระบุว่าไตรมาสแรกของปี 2544 มีประมาณ 1.22 ล้านคน ก่อนหน้านี้บริษัทศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด ได้วิเคราะห์และคาดการณ์ว่า ถ้าหากรัฐบาลไม่มีมาตรการฟื้นฟูเศรษฐกิจและเร่งขยายการจ้างงานอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมจะมีผู้ว่างงาน 1.4 ล้านคน

จากตัวเลขดังกล่าวเป็นสถานะที่น่าวิตกอย่างยิ่ง สาเหตุที่ปัญหาคนว่างงานยังดำรงอยู่และต่อเนื่องจะรุนแรงมากขึ้น สืบเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจที่ประสบวิกฤติมาตั้งแต่ปี 2540 จนถึงปัจจุบันปัญหายังไม่คลี่คลาย สถาบันการเงินที่เผชิญกับหนี้เสียและบริษัทที่เป็นหนี้ต้องปิดตัวเองเพราะล้มละลายหรือไม่ก็ยุบหน่วยงานที่ไม่จำเป็น การลดคนงานลงให้เหลือน้อยเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย ปรากฏการณ์เหล่านี้เป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไป

รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เสนอนโยบายรับบาลหลายนโยบายที่มุ่งเน้นไปที่การแก้ไขปัญหาความยากจน เช่น นโยบายพักหนี้เกษตรกรรายย่อย 3 ปี นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท นโยบาย 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ นโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค แต่ก็เน้นไปที่ชนบทและนโยบายเหล่านี้เพิ่งจะเริ่มต้น ต้องใช้เวลาไปอีกระยะหนึ่งกว่าทุกสิ่งทุกอย่างจะเข้าที่เข้าทางและดำเนินไปได้ จึงยังไม่อาจประเมินได้ว่าจะเกิดประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาการไร้อาชีพได้มากน้อยเพียงใด

สำหรับผู้ที่จะจบการศึกษาในระดับต่างๆ ก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ต้องวางแผน เพราะทั้งภาคราชการและภาคเอกชนต่างก็ยังไม่พร้อมจะรับผู้ที่จะจบการศึกษาใหม่เข้าทำงาน การเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นอาจเป็นทางออกที่ดีเพื่อซื้อเวลาไปจนกว่าเศรษฐกิจจะกระเตื้อง แต่ในด้านกลับ การเรียนต่อก็เป็นภาระของผู้ปกครองที่ต้องเสียค่าเทอม ค่าหน่วยกิตและอื่นๆ ซึ่งผู้ปกครองส่วนหนึ่งก็กำลังประสบปัญหาอยู่

การเร่งแก้ปัญหาเศรษฐกิจทั้งระดับมหภาคและจุลภาคของรัฐบาลเป็นหนทางที่จะทำให้ปัญหาการว่างงานในชนบท และในเมืองไม่เพิ่มขึ้นในไตรมาสต่อไปหรือในปีหน้าและปีต่อไป ไปจนเกิดภาวะวิกฤติ เหมือนกับที่เคยเกิดขึ้นสมัยรัฐบาลพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ อย่างไรก็ตาม การคืนชนของแต่ละคนด้วยการไม่ยอมให้ออเท้า ท้อแท้ สิ้นหวัง งานเล็กงานน้อย งานอะไรก็ได้ที่พอจะสร้างรายได้ซึ่งอาจไม่มาก ถ้าไม่ดูค้ายหรือรังเกียจด้วยการตีค่าตัวเองสูงและไปดูแลงานก็จะทำให้ชีวิตมีความหวังและอยู่รอดได้ ยามประเทศเผชิญวิกฤติการคิดได้เช่นนี้ก็ถือว่าได้ลดภาระของสังคมไปได้ส่วนหนึ่ง (กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์มติชน, 2544: 2)

เรื่องที่ 2

เพิ่งเดินทางกลับจากการปฏิบัติหน้าที่ระดับโลกมาสดๆ ร้อนๆ นายกรัฐมนตรีก็ต้องรับระดมสมองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจระยะสั้นทันที เพราะดัชนีทางเศรษฐกิจหลายตัวที่ส่งสัญญาณไปในด้านลบ ไม่ว่าจะเป็นการถดถอยของการส่งออกการค้าน้ำมัน ความเชื่อมั่นของผู้บริโภค และการปรับลดอัตราขยายตัวทางเศรษฐกิจของหน่วยงานต่างๆ

เสียงวิพากษ์วิจารณ์ที่เริ่มดังขึ้นหลังจากที่รัฐบาลนี้เข้าบริหารบ้านเมืองได้สองเดือนเศษ เป็นเสียงวิจารณ์ในทำนองที่ว่ารัฐบาลเอาแต่จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือ "เวิร์กช็อป" แต่ยังไม่มีความที่ปรากฏให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม อาจเป็นสาเหตุหนึ่งซึ่งทำให้หัวหน้ารัฐบาลร้อนใจ และเรียกระดมสมองเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจระยะสั้น เพื่อให้มองเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมโดยเร็ว

นโยบายหลักในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน การพักหนี้เกษตรกรรายย่อย การส่งเสริมธุรกิจขนาดเล็กและขนาดย่อม หรือเอสเอ็มอีการจัดตั้งธนาคารประชาชน และการจัดตั้งบริษัทเพื่อบริหารหนี้เสียของธนาคาร เป็นต้น อาจจะต้องใช้ระยะเวลานาน บางทีอาจจะเป็นอย่างน้อยครึ่งปีหรือเป็นปี กว่าที่จะเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม

ส่วนมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจระยะสั้น ส่วนหนึ่งอาจมีลักษณะคล้ายกับโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจแบบมิยาซาวา ของรัฐบาลก่อน หลักการสำคัญคือ รัฐบาลต้องเร่งให้หน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจนำงบประมาณออกไปใช้จ่าย เพื่อให้มีการสร้างงาน สร้างรายได้และกระตุ้นการใช้จ่ายใช้สอยของประชาชนเพราะผลการสำรวจพบว่า ความเชื่อมั่นของผู้บริโภคลดต่ำลงทุกขณะ

ความไม่เชื่อมั่นของผู้บริโภคที่ลดลง ส่วนหนึ่งเกิดจากความไม่มั่นใจในอนาคต ไม่มั่นใจในภาวะเศรษฐกิจ จึงชะลอการใช้จ่าย อีกส่วนหนึ่งเป็นเพราะประชาชนไม่มีรายได้และไม่มีกำลังซื้อ เป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งทำให้การขยายตัวของเศรษฐกิจหดตัว รัฐบาลจึงต้องเข้ามาถ่มช่องว่างนี้ ด้วยการทุ่มงบประมาณออกมาใช้จ่ายเอง เป็นการทดแทนภาคเอกชนที่ขาดความมั่นใจ

มาตรการระยะสั้นจึงมุ่งกระตุ้นให้ประชาชนนำเงินออกมาใช้จ่าย อาจจะเป็นในรูปของการลงทุน หรือการใช้จ่ายใช้สอยส่วนตัว เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจภายใน ทดแทนการใช้จ่ายของประชาชนที่หดตัว และการส่งออกที่ถดถอย พุดอีกอย่าง ขณะนี้รัฐบาลกำลังส่งสัญญาณถึงประชาชนผู้มีเงินหรือมีกำลังซื้อทุกคน ให้นำเงินออกมาใช้จ่าย เข้าลักษณะที่ว่า “ขอเชิญบริโภคเพื่อชาติ”

แต่การใช้จ่ายของรัฐบาลก็มีขีดจำกัด เนื่องจากปัญหามิงบประมาณไม่เพียงพอ เพราะรัฐไม่สามารถจัดเก็บภาษีได้มากพอ อันเป็นผลมาจากวิกฤติเศรษฐกิจ อย่างงบประมาณรายจ่ายปี 2545 รัฐบาลก็มีงบลงทุนเหลือเพียง 8 พันล้านบาทเท่านั้น จากงบประมาณทั้งหมดเกือบล้านล้านบาท จึงต้องขอแรงภาคเอกชน โดยเฉพาะระดับเศรษฐกิจทั้งหลายซึ่งมีอยู่ไม่น้อยในคณะรัฐมนตรี (กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 2544 ฎ: 3)

เรื่องที่ 3

แม้ว่าจะเพิ่งเข้ารับตำแหน่งได้เพียงไม่กี่วัน และโดนเข่าขวัญอย่างรุนแรงที่สุด จากการลอบวางระเบิดเครื่องบินโดยสารวัดทั้งลำ แต่นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ก็ยังเดินหน้าแดงความเป็นผู้นำประเทศต่อไป คือการปฏิรูประบบการทำงานของข้าราชการ อันเป็นกลไกสำคัญในการบริหารบ้านเมือง

ในการประชุมชี้แจงนโยบายต่อคณะผู้บริหารระดับสูงของหน่วยราชการรัฐวิสาหกิจจนถึงระดับผู้ว่าราชการจังหวัดเมื่อวันที่ 5 มีนาคม นายกรัฐมนตรีได้มอบนโยบายสำคัญๆ ให้แก่ข้าราชการ

ซึ่งอาจสรุปได้ว่า คือการปฏิรูประบบการทำงานของข้าราชการนั่นเอง หลายอย่างเป็นเรื่องที่พูดกันมานานและเกือบทุกรัฐบาล แต่ไม่ได้ปฏิบัติกันอย่างจริงจัง เลือกปฏิบัติกันแต่เฉพาะที่ได้ประโยชน์ส่วนตัว

นโยบายการทำงานที่นายกรัฐมนตรีมอบให้แก่บรรดาข้าราชการระดับสูงได้แก่การให้ข้าราชการเป็นมืออาชีพและเลิกอิงการเมือง การทำลายกำแพงระหว่างหน่วยงาน การเปลี่ยนแนวความคิดและการบริหารจากกรอบกติกาเดิมๆ การเลิกประเพณีซื้อขายตำแหน่ง การพัฒนาตัวเองให้ก้าวทันโลก การปรับโครงสร้างกระทรวงทบวง กรม และการทำงานด้วยจิตวิญญาณด้วยความรัก

หลายอย่างที่นายกรัฐมนตรีกล่าวถึงไม่ใช่เรื่องใหม่ การให้ข้าราชการเป็นมืออาชีพและเลิกอิงการเมือง ก็คือการใช้ระบบคุณธรรม แทนที่จะเป็นระบบอุปถัมภ์ ระบบพวกพ้องเส้นสายอย่างที่เป็นอยู่ การทำลายกำแพงระหว่างหน่วยงานก็คือ การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่พูดกันมา โดยตลอดรวมทั้งการทำงานที่ยึดเป้าหมายเป็นตัวตั้งมิให้ยึดกฎหมาย และการเลิกซื้อขายตำแหน่ง

หลายอย่างที่กล่าวมา เป็นอุปสรรคสำคัญในการบริหารบ้านเมือง จนไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามนโยบายของรัฐบาลได้ แม้แต่เหตุการณ์การลอบวางระเบิดเครื่องบินโดยสารที่กำลังเป็นข่าวครึกโครมอยู่ในขณะนี้ ก็อาจจะเกี่ยวข้องกับปัญหาการทำงานของระบบราชการอย่างน้อย 2 เรื่องคือ การทุจริตในวงราชการและการโยนความรับผิดชอบไม่ประสานงานกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ มักจะมีการแต่งตั้งคณะปฏิรูประบบการบริหารราชการขึ้นมา แต่ส่วนใหญ่มักจะทำกันแค่เป็นพิธี ไม่ได้ปฏิบัติกันอย่างจริงจัง ส่วนหนึ่งเพราะถูกต่อต้านจากข้าราชการนั่นเอง จึงทำได้แค่การตั้งกระทรวง ทบวง กรมใหม่ๆ แต่ พ.ต.ท.ทักษิณ เป็นหัวหน้ารัฐบาลคนแรก ที่แสดงท่าทีว่าจะเอาจริง ในการปฏิรูประบบราชการ ให้คล้ายกับการบริหารธุรกิจของเอกชน

เป็นการทำงานโดยยึดเป้าหมายเป็นหลัก เป้าหมายเร่งด่วนสำคัญคือการประกาศสงครามกับความยากจน สงครามปราบปรามยาเสพติด และการน้อมราษฎร์บังหลวงในวงราชการและการเมือง แต่การที่จะบรรลุผลสำเร็จได้ รัฐบาลจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ข้าราชการ เช่นการเลิก

ประเพณีซื้อขายตำแหน่ง จะเป็นจริงได้จะต้องไม่ให้มีการซื้อขายตัวกันในวงการเมืองระดับสูงโดยเด็ดขาด (กองบรรณาธิการหนังสือ พิมพ์ไทยรัฐ, 2544: 3)